

ଜଙ୍ଗଲ ବା ପ୍ରକୃତିର ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ

ଡକ୍ଟର ଶୁଭ୍ରାଂଶୁବାଳା ମହାନ୍ତି

ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପ୍ରକୃତି (Forest and Nature)

ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଙ୍ଗଲ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି (Wetland) ଓ ପରିବେଶର ଜୈବ ବିବିଧତା (Biodiversity) ଦ୍ରୁତଗତିରେ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାର ମୁଖ୍ୟକାରଣ ହେଲା ଜଙ୍ଗଲ ତଥା ପରିବେଶରୁ ସୃଷ୍ଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ସଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟାୟନର ଅଭାବ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାରେ ବିଫଳତା । ତେଣୁ ପରିବେଶର ବିବିଧ ଉପାଦେୟତା ଓ ପରିବ୍ୟୟକୁ ସଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ଆଜି ଜରୁରୀ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

ପରିବେଶୀୟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା (Environmental Evaluation and Its Necessity)

ପରିବେଶର ଉପକାର ଓ ଅପକାରର ତୁଳନାତ୍ମକ ଛବିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେବାପାଇଁ ପରିବେଶର ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ମାପକ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଏକ ପଦ୍ଧତି ଯାହାଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକାରୀମାନେ ତର୍କମା କରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିବାପାଇଁ ସୁବିଧା ହୋଇଥାଏ, କାରଣ ପରିବେଶରୁ ସୃଷ୍ଟି କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାକୁ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଏ ଓ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ଆକଳନ କରିବା ସହଜ ହୁଏ । ହେଲେ କେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ସେବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବିକ୍ରି ନହୋଇ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଉପକାର ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ଯାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା କଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ସେସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରୋକ୍ଷ ମୂଲ୍ୟାୟନ ବିଧେୟ ।

ପରିବେଶର ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନର ଅନେକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କାରଣ ଜ୍ଞାନ ଓ ସଚେତନତା ଅଭାବରୁ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ପରିବେଶ ଓ ସମାଜ ଉପରେ ସୁପ୍ରଭାବ ନଜାଣିପାରି ମନୁଷ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବା ପ୍ରକୃତିକୁ ନଷ୍ଟକରି ସହର ବା ଶିଳ୍ପାନ୍ତରାଳରେ ପରିଣତ କରୁଛି । ତେଣୁ ଜଙ୍ଗଲ ବା ପ୍ରକୃତିର ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟକୁ ଜାଣିବା ଦରକାର । ଏହାଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ପରିବେଶୀୟ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ହେବ । ଅଧିକତ୍ତ୍ୱ କହିବାକୁ ଗଲେ ଜଙ୍ଗଲ ବା ପ୍ରକୃତିକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ହୋଟେଲ ମାଲିକ ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ଏହାର

ସୁରକ୍ଷା ଓ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟୟ ବହନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ଉପଭୋକ୍ତା ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବ୍ୟୟବହନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସମାନ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତିଦତ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଠିକ୍ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରି ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ଉପଭୋକ୍ତାଠାରୁ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଆଦାୟ କରି ଏହାର ସୁରକ୍ଷା ଓ ପରିଚାଳନା କରିବା ନିହାତି ଜରୁରୀ ଅଟେ ।

ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ (Undervaluation) ହିଁ ଜଙ୍ଗଲକ୍ଷୟ (Deforestation)ର ମୁଖ୍ୟକାରଣ । ପୁନଶ୍ଚ ଏହି ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ ପାଇଁ ବଜାରର ବିଫଳତା (Market failure) ଓ ନୀତି ନିୟମର ବିଫଳତା (Policy failure) ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦାୟୀ । କାରଣ ଜଙ୍ଗଲକୁ ମୂଲ୍ୟାୟନ କଲାବେଳେ ସାଧାରଣତଃ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରି ହେଉଥିବା (Marketable) ଦ୍ରବ୍ୟ ତଥା କାଠ, ବାଉଁଶ, ମହୁ, ଲାଖ ଇତ୍ୟାଦି ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ (Forest Products)କୁ ହିସାବରେ ନିଆଯାଏ ଯାହାର ବାସ୍ତବ ମୂଲ୍ୟ ମୌଦ୍ରିକ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ । କିନ୍ତୁ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି ନହେଉଥିବା (Non-marketable) ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ କଳନା କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ବଜାରର ବିଫଳତା କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ସରକାରୀ ଉଦାସୀନତାରୁ ଅନେକ ଜିନିଷର ହିସାବ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସରକାରୀ କଲର ପ୍ରଭାବ ଓ ଅପବ୍ୟବହାର, ରାଜନୈତିକ ଚାପ, ଦୁର୍ନୀତି ଓ ଯୋଗସୂତ୍ରର ଅଭାବ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ଅନେକ ତ୍ରୁଟି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ସରକାରୀ ବିଫଳତା ବା ନୀତିନିୟମର ବିଫଳତା କୁହାଯାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପ୍ରକୃତିର ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି (System of Evaluation of Forest and Nature)

ଜଙ୍ଗଲର ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବାକୁ ହେଲେ ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ତଥା କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ମୂଲ୍ୟାୟନ ପ୍ରଥମେ ଆବଶ୍ୟକ । ପରିବେଶବିତ୍ ଡି ଗ୍ରୋଟ୍ (De Groot)ଙ୍କ ମତରେ ଜଙ୍ଗଲ ବା ପ୍ରକୃତିର ମାନବସମାଜ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଚାରିଗୋଟି ଅବଦାନ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଉତ୍ପାଦନ କାର୍ଯ୍ୟ (Production Functions), ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ (Regulation

Functions), ବସତି କାର୍ଯ୍ୟ (Habitat Functions) ଓ ତଥ୍ୟଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ (Information Functions) । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କଲେ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲର ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟ ପାଇପାରିବା । ହେଲେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ମୂଲ୍ୟ ସ୍ୱଚ୍ଛତା (Scarcity), ବିକ୍ରୟ (Marketability), ପ୍ରତିବଦଳ (Substitutability) ଓ ପରିପୋଷଣକାରୀତା (Sustainability) ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ (ସାରଣୀ-୧) ।

ଜଙ୍ଗଲରୁ ଆମେ ସାଧାରଣତଃ ଖାଦ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି, ଜଳ, ଅମ୍ଳଜାନ, ଜିନୀୟ ସମ୍ବଳ, ଜାଳେଣି, ପଶୁଖାଦ୍ୟ, ଜୈବସାର, ଜୈବ ରସାୟନ ଓ ଭେଷଜ ସମ୍ବଳ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଥାଉ । ଏହାକୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ଜଙ୍ଗଲର ଉତ୍ପାଦନଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ପରିବେଶରେ ଅନେକ ଜିନିଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଆଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ, ସୌରଶକ୍ତି, ଜଳଛାୟା, ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟ ଓ ଜୈବବିବିଧତା ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାକୁ ଜଙ୍ଗଲର ନିୟନ୍ତ୍ରଣାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ବସତି କାର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଚାଷବାସ କରିବାରେ ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ପାଇଁ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଜଙ୍ଗଲ ଆମ ପୂର୍ବ ଐତିହ୍ୟ, କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଉପରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଓ ଏହାକୁ ଆମେ ତଥ୍ୟଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁ ।

ମୂଲ୍ୟାୟନ ଏକକ (Valuation Tool)

ଅଧୁନା ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାକୁ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଏକକ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପରିବେଶବିତ୍ ମୁନାସିଂଘେ (Munasinghe)ଙ୍କ ମତରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାକୁ ତା'ର ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ ନେଇ ବର୍ଗୀକରଣ କରାଯିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସେହି ବର୍ଗାନୁଯାୟୀ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଏକକ (Valuation Tool) ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଉଚିତ (ସାରଣୀ-୨) । ପ୍ରଥମେ ମୋଟ ମୂଲ୍ୟକୁ ବର୍ଗୀକରଣ ଅନୁଯାୟୀ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Use Values) ଓ ଅଣବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Unuse Values) ହିସାବରେ ବିଭାଜନ କରାଯାଇପାରେ । ପୁନଶ୍ଚ ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ କହିଲେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Direct Use Value) ଓ ପରୋକ୍ଷ ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Indirect Use Value) ବୁଝୁ । ସେହିପରି ଅଣବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ କହିଲେ ଇଚ୍ଛାଧୀନ ମୂଲ୍ୟ (Optional Value), ଇଚ୍ଛାକୃତ ମୂଲ୍ୟ (Bequest) ଓ ଶ୍ରେୟତ ମୂଲ୍ୟ (Existence Value)କୁ ବୁଝାଇଥାଏ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଏ (ସାରଣୀ-୨) ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାରିକ କରାଯାଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାକୁ ଆମେ ବଜାରଦର (Market Price) ଅନୁଯାୟୀ ବା ତାର ପ୍ରତିବଦଳ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ (Related goods

approach) ବା ଏଥିପାଇଁ ହୋଇଥିବା ଗମନାଗମନ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ନେଇ ହିସାବ କରିପାରିବା । ସେହିପରି ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରତିରୋଧୀ ଖର୍ଚ୍ଚ (Preventive expenditure or Replacement Cost)କୁ ନେଇ ହିସାବ କରିପାରିବା । ସେହିପରି ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ସେବା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ସେବା ନିମନ୍ତେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି (Contingent Valuation Method) ଅନୁଯାୟୀ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ଉଚିତ ।

ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତିର ଜଟିଳତା (Difficulties in Valuation Tools)

କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ମୂଲ୍ୟାୟନ ସହଜ ଲାଗୁଥିଲେ ହେଁ ଏଥିରେ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

୧. କୌଣସି ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଓ ସେବାର ସଠିକ୍ କଳନା କରିପାରେ ନାହିଁ ।

୨. ବିଭିନ୍ନ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତିରେ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରି ଏହାକୁ ଏକତ୍ର ମୁଦ୍ରାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଜଙ୍ଗଲର କ୍ଷତି ଆଞ୍ଚଳିକ ଲୋକଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ହେଲେ ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହାର ଲାଭ ହୁଏ । ତେଣୁ ପାଖ ଲୋକଙ୍କୁ କିପରି ଓ କେତେ ପରିମାଣରେ ଭରଣା କରାଯିବ, ତାହା ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଅଟେ ।

୩. ପରିବେଶୀୟ ଆର୍ଥିକ ଆକଳନ (Environmental Economic Valuation) ପଦ୍ଧତିକୁ ଅନେକ ସମାଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି । କାରଣ ଅନେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ସଠିକ୍ ଦର ନଥିବାରୁ ସ୍ୱାର୍ଥଦୈଷ୍ଟୀ ଲୋକଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ ଏହାର ମୂଲ୍ୟାୟନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଲାଗିଛି ଅନେକ ବର୍ଷ । ଆଉ ଏ ପ୍ରକୃତିରେ ରହିଛି ପାହାଡ଼, ପର୍ବତ, ନଦୀ, ଝରଣା, ବୃକ୍ଷଲତା ଓ ଗୁଳ୍ମ, ହ୍ରଦ, ସାଗର ଓ ଅନେକ କିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ସୃଷ୍ଟିର ସମ୍ବଳ ଓ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବାସ୍ତବିକ କଷ୍ଟକର ବ୍ୟାପାର । ତଥାପି ଏହାର ମୂଲ୍ୟାୟନ ଜରୁରୀ ଅଟେ । ମୂଲ୍ୟାୟନ ସମୟରେ ପଦ୍ଧତିଗୁଡ଼ିକର ସୀମାବଦ୍ଧତା ଉପରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଏହାକୁ ସତର୍କତାର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଆମେ ଆପାତତଃ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପ୍ରକୃତିର ସ୍ୱଚ୍ଛମୂଲ୍ୟ ପାଇପାରିବା । କାରଣ ଏହାର ମୂଲ୍ୟପ୍ରତି ସଚେତନ ରହିଲେ ଆମେ ଏହାର ଅପବ୍ୟବହାର ଓ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାରକୁ ରୋକିପାରିବା । ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ପରିପୋଷଣକାରୀ ବିକାଶ (Sustainable Development) ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଆମେ ଓ ଆମର ଆଗାମୀ ବଂଶଧର ଏ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ବଂଚିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ତେଣୁ ଏତିକି ବେଳକୁ ସାବଧାନ ହୋଇ ପ୍ରକୃତି ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ନୁହେଁ କି ?

ସାରଣୀ-୧ : ଜଙ୍ଗଲ ଅବଦାନର ବର୍ଗୀକରଣ

ଉତ୍ପନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ	ନିୟନ୍ତ୍ରଣାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ	ବସତି କାର୍ଯ୍ୟ	ତଥ୍ୟ ଭିତ୍ତିକ କାର୍ଯ୍ୟ
(Production Function)	(Regulatory Function)	(Habitat Function)	(Information Function)
ଖାଦ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି	ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	ଜଙ୍ଗଲିଲୋକ, ପଶୁ ଓ ଉଦ୍ଭିଦର ପ୍ରାକୃତିକ ବାସସ୍ଥାନ	କଳା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଓ ଐତିହ୍ୟ ବିଷୟରେ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ
ଅମ୍ଳଜାନ	ସୌରଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ ଓ ଜୈବପିଣ୍ଡ ଉତ୍ପାଦନ		
ଜଳ	ଜଳଛାୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କର ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ	ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଜ୍ଞାନଭିତ୍ତିକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ
ଜିନୀୟ ସମ୍ବଳ ଜାଲେଣି ଓ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ପାଇଁ କଞ୍ଚାମାଲ	ମୃତ୍ତିକାକ୍ଷୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ		
ପଶୁଖାଦ୍ୟ ଓ ସାର	ଜୈବଦ୍ରବ୍ୟ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପୁନର୍ବ୍ୟବହାର	ଚାଷ	ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ
ଜୈବ ରସାୟନ ଭେଷଜ ସମ୍ବଳ	ଜୈବ ବିବିଧତାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉର୍ବରତା ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଉତ୍ପନ୍ନ ମୃତ୍ତିକାର ସୁରକ୍ଷା		

ସାରଣୀ-୨ : ମୂଲ୍ୟର ବର୍ଗୀକରଣ, କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି

ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Use Values)		ଅଣବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Non-use Values)			
ବ୍ୟବହାର ମୂଲ୍ୟ (Direct Use Values)	ପରୋକ୍ଷ ବ୍ୟବହାରିକ ମୂଲ୍ୟ (Indirect Use Values)	ଇଚ୍ଛାଧୀନ ମୂଲ୍ୟ (Optional Value)	ଇଚ୍ଛାକୃତ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ (Bequest Value)	ସ୍ଥିତିଗତ ମୂଲ୍ୟ (Existence Value)	
କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ କାଠଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଫଳମୂଳ, ଜିନୀୟ ବସ୍ତୁ ଭେଷଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ଜନବସତି ଶିକ୍ଷା ଓ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର	ଜଳଛାୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜଳବାୟୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ	ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜର ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଦ୍ରବ୍ୟର ଓ ସେବାର ବ୍ୟବହାର	ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ସଂରକ୍ଷଣ	ଜୈବ ବିବିଧତା, ଐତିହ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, କଳା ଓ ଜଙ୍ଗଲ- ଜାତଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ	
ପଦ୍ଧତି	ପଦ୍ଧତି	ପଦ୍ଧତି	ପଦ୍ଧତି	ପଦ୍ଧତି	
ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି	ବଜାର ଦର ସଂପର୍କିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଭ୍ରମଣ ଖର୍ଚ୍ଚ (Travelling Cost)	ସଂରକ୍ଷଣ ପରିବ୍ୟୟ (Conservation Expenditure) ପ୍ରତିରୋଧୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ପୁନଃସ୍ଥାପନ ଖର୍ଚ୍ଚ Rehabilitation Expenditure)	ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି (Contingent Valuation Method) ବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକୃତ ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରଦାନ Willingness to pay for goods and service	ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି (Contingent Valuation Method) ବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକୃତ ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରଦାନ Willingness to pay for goods and services	ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମୂଲ୍ୟାୟନ ପଦ୍ଧତି (Contingent Valuation Method) ବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକୃତ ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରଦାନ Willingness to pay for goods and services

ଅଧ୍ୟାପିକା, ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗ

ପ୍ରାଣନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା - ୭୫୨୦୫୫